

Beleidsuitwerking Natuur en Samenleving 2021-2024; naar nieuwe meerjarenafspraken met HUL, LEU en IVN

1. Inleiding

Binnen de provincie Utrecht vervullen Landschap Erfgoed Utrecht (LEU), het Utrechts Landschap (HUL) en het IVN al jarenlang een spilfunctie. Ze zijn voor het provinciale bestuur een belangrijke maatschappelijke partner en bondgenoot in het onderhouden van draagvlak voor natuurbehoud in de Utrechtse samenleving. Dit bondgenootschap krijgt gestalte in een langjarige bestuurlijke samenwerking en in subsidietoekenning.

De beleidskoers voor deze organisaties is in 2016 in de *Beleidsnotitie Maatschappelijke betrokkenheid in Natuurbeleid 2.0 en de rol van partnerinstellingen* beschreven en vastgesteld door Gedeputeerde Staten.¹ Daarmee werd een inhoudelijke/beleidsmatige basis gelegd voor de meerjarige subsidietoekenning aan HUL, LEU en IVN in de periode 2017-2020 in de vorm van een exploitatiesubsidie.

Het jaar 2020 is het laatste jaar van de vierjarige subsidie-cyclus. Dit betekent het evalueren van de aflopende beleidsperiode, maar het betekent ook dat de instellingen helderheid willen en moeten krijgen over samenwerking en financiële ondersteuning door de Provincie in de komende jaren. Deze notitie beoogt die helderheid tijdig te verschaffen en de koers voor de komende jaren te schetsen voor IVN, HUL en LEU.

Rond 2015 is op initiatief van Provinciale Staten fundamenteel geëvalueerd hoe de Provincie zich wil verhouden tot de zgn. 'partnerorganisaties' op het terrein van erfgoed, natuur & milieu en cultuur. Vraag was daarbij hoe de relatie met deze organisaties kon worden verzakelijkt en hoe beter gestuurd zou kunnen worden op resultaten. In totaal ging het om ruim 20 gesubsidieerde instellingen. Dit heeft in 2016 geresulteerd in een *Draaiboek aansturing partnerorganisaties*. Afgelopen jaren is ervaring opgedaan in het werken met het draaiboek. Betrokken organisaties zijn positief over de werkwijze zoals die afgelopen vier jaar is ontstaan.

Deze notitie geeft een korte terugblik op de afgelopen (of eigenlijk nog lopende) subsidieperiode. Beknopt worden de tot nu toe behaalde resultaten beschreven en op hoofdlijnen de beleidsaccenten voor de komende jaren geschetst. Daarmee vormt deze notitie de inhoudelijke grondslag voor de (meerjaren-)afspraken en subsidietoekenning met de afzonderlijke instellingen en ook voor de in de Kadernota en provinciale begroting vast te leggen budgetten voor de meerjaren-exploitatiesubsidies NMU blijft in deze notitie buiten beschouwing; deze organisatie is primair gelieerd aan ons milieubeleid.

2. Terugblik: resultaten en trends

In de bovengenoemde notitie *Maatschappelijke betrokkenheid (...)* is beschreven op welke wijze de doelen uit de toenmalige provinciale beleidsnota Natuurbeleid 2.0 zijn vertaald naar zgn. draagvlaktaken voor de instellingen. Deze taken zijn uitgewerkt in drie, elkaar deels overlappende thema's:

- Vrijwilligerswerk. De activiteiten van vrijwilligers voor zowel beheer-taken als voor publieksbereik (natuureducatie en voorlichting) worden als een onmisbaar beschouwd voor draagvlak-versterking voor natuur;

¹ GS-besluit dd. 15 maart 2016: vaststelling *Beleidsnotitie Maatschappelijke betrokkenheid in Natuurbeleid 2.0 en de rol van partnerinstellingen (inclusief Draaiboek aansturing partnerinstellingen)*.

- Natuur- en milieueducatie. Het bieden van belevingsmogelijkheden van natuur is essentieel. Een breed netwerk van vrijwilligers is van groot belang om kennis over te dragen en voor de scholing van vrijwilligers en het stimuleren van gemeenten;
- Publieksbereik. Natuurbehoud is geen vanzelfsprekendheid; zeker in onze Provincie staat de natuur onder grote ruimtedruk en is onderhevig aan beïnvloeding van buitenaf. Het is onze taak om de natuur te behouden en daarvoor draagvlak in de samenleving te creëren. Daarnaast is natuur ook om te genieten en te ontspannen. Beide aspecten vragen aandacht in publieksbereik. Het gaat ons daarbij om verschillende vormen van publieksbereik: variërend van openstelling en routing van natuurterreinen tot publieksactiviteiten, voorlichting, communicatie en kennisontsluiting.

In de afgelopen jaren is door HUL, LEU en IVN aan deze draagvlaktaken gewerkt conform specifiekere, per instelling beschreven kernactiviteiten in de subsidiebeschikking. Aan de instellingen is gevraagd om de uitvoering van deze activiteiten in 2019 te monitoren aan de hand van een daarvoor opgestelde instructie en de uitkomsten hiervan neer te leggen in een zogenoemde zelfevaluatie. Er is zeer veel werk gestoken in de zelfevaluaties. LEU en IVN hebben effect- en impactanalyses opgesteld, die zeer veel feitelijke informatie bevatten en zicht bieden op de voortgang en de resultaten van de activiteiten tot dan toe. HUL heeft o.a. een tevredenheidsonderzoek uitgevoerd onder vrijwilligers. De uiteindelijke verantwoording van de toegekende subsidie vindt uiteraard pas formeel door de instellingen plaats na dit laatste subsidiejaar, dus in begin 2021. Informatie uit de zelfevaluaties is benut voor een inschatting van de bijdrage van de instellingen aan het realiseren van de provinciale natuur-doelen.

Positief beeld door een stevig fundament

Wellicht niet verrassend voor organisaties waar de Provincie al zo lang en zo nauw mee optrekt: de activiteiten van de organisaties droegen en dragen volop bij aan onze doelen in Pijler 3 (beleven en betrekken) van de nota *Natuurvisie*.² De activiteiten bouwden voort op de ervaring en werkwijze die de organisaties door de jaren heen hebben opgedaan. Zij vervulden een cruciale rol als professionele spil in een breed netwerk van vrijwilligersgroepen en van lokale of provinciale groene organisaties. Zij ondersteunden, faciliteerden en schoolden deze vrijwilligersgroepen. Omgekeerd waren veel vrijwilligers lang actief binnen dezelfde organisatie en hechtten aan de band met deze organisatie. We schetsen hier kort samengevat de bijdrage die de organisaties afgelopen jaren leverden aan de draagvlaktaken (beleven en betrekken) voor natuur in onze provincie.

In onze provincie kende het IVN circa 1700 leden in 10 lokale afdelingen en 100 werkgroepen, die met name actief waren op het gebied van natuureducatie. De vrijwilligers organiseerden in Utrechtse natuurgebieden en (stads-)parken excursies waar iedereen aan kan deelnemen. Het IVN benutte daarbij haar uitgebreide netwerk binnen de provincie met gemeenten, groene organisaties en lokale groeperingen, met een professioneel stafbureau op de achterhand. Verder ondersteunde het IVN 8 gemeenten bij de uitvoering van het programma *Groen doet Goed*, waardoor duizenden kinderen in de provincie Utrecht natuuractiviteiten kunnen beleven.

Het IVN heeft onder begeleiding van een extern adviesbureau een impactstudie laten uitvoeren. In deze studie is de impact benoemd als "Inwoners van Utrecht hebben hart voor de natuur, ervaren de waarde van natuur en beschermen deze." Wij concluderen op basis van die evaluatie dat de inspanningen over de afgelopen jaren tot goede resultaten hebben geleid en wezenlijk bijdragen aan ons beleidshoofddoel en de boven omschreven kerntaken.

Door HUL is een effectmeting uitgevoerd door o.a. enquête onder de vrijwilligers en een dashboard voor de (digitale) communicatiemiddelen. Deze wordt vastgelegd in jaarrapportages. Daarbij is gekeken naar kerntaken rond publieksbereik en vrijwilligersinzet enerzijds en naar de kerntaak van het vervullen van een voorttrekkersrol rond agendering van strategisch natuur- en landschapsbeleid anderzijds. Het beeld daarvan is positief. Ten aanzien van de kerntaak publieksbereik kan worden

² PS-besluit dd. 12 december 2016: vaststelling *Natuurvisie provincie Utrecht; een plus op Natuurbeleid 2.0*

geconstateerd dat het aantal recreanten blijft toenemen. In totaal zijn er door HUL 127 KM eigen gemarkeerde routes in onderhoud voor diverse gebruikersgroepen (wandelen, fietsen, mountainbike), waaronder ook een aantal themaroutes voor bijv. kinderen. De groei vraagt meer aandacht voor goede scheiding tussen de diverse gebruiksvormen, maar ook meer aandacht vanwege ongewenst gebruik of overtredingen. Het percentage opengestelde terreinen is gestegen naar 96%. Intensief recreatief gebruik leidde wel in toenemende mate tot een knel met biodiversiteitsherstel. Ook toezicht wordt belangrijker. HUL biedt een breed palet aan vrijwilligerswerk. De circa 600 actieve vrijwilligers leverden een wezenlijke bijdrage aan beheer, maar ook aan publieksbereik. Onder andere door het beheren van 6 winkeltjes/informatiecentra, die geheel door vrijwilligers werden gerund. Er is een grote mate van trouw en tevredenheid bij de vrijwilligers. HUL experimenteerde met nieuwe manieren om vrijwilligers 'op maat' te werven, enthousiasmeren en te scholen.

LEU vormt al jaren het professionele hart voor meer dan 200 actieve vrijwilligersgroepen met meer dan 10.000 vrijwilligers; waarvan circa de helft voor natuur en landschap. LEU heeft een zelfevaluatie uitgevoerd onder begeleiding van een extern bureau. Daaruit komt naar voren dat de activiteiten hoog worden beoordeeld en dat ze bijdragen aan verbondenheid en betrokkenheid van bewoners bij het landschap. De helft van de deelnemers aan de Natuurwerkdag meldde zich naderhand zelfs aan als vaste vrijwilliger. Bij de door 22 vrijwilligersgroepen onderhouden 30 klompenpaden stond voor wandelaars het buiten genieten van natuur en landschap voorop. En passant namen wandelaars ook informatie over de omgeving waarin ze wandelen tot zich en raakten ze meer geïnteresseerd. De ondersteuning door LEU werd hoog gewaardeerd door de vrijwilligersgroepen. Wel was en is er behoefte aan meer scholing. Wij concluderen op basis van die evaluatie dat de inspanningen in de lopende subsidieperiode tot goede resultaten hebben geleid, hoog worden gewaardeerd door vrijwilligers en wezenlijk bijdragen aan ons beleidshoofddoel in pijler 3 (beleven en betrekken).

Bereiken en inzet van vrijwilligers

De drie instellingen maken veel gebruik van de inzet van vrijwilligers; het aantal vrijwilligers is in de afgelopen periode toegenomen. Vrijwilligers zijn niet alleen van belang vanwege hun vrijwillige inzet, ze zijn ook 'onbezoldigde' ambassadeurs voor natuurbehoud en dragen bij aan draagvlakvergroting door hun voorbeeldgedrag. LEU geeft aan dat vrijwilligers gemiddeld wat ouder worden. Daarom is het belangrijk dat verenigingen en organisaties die geheel of deels op vrijwilligers draaien in hun organisatiewijze en communicatie met hun tijd meegaan en ook jongere generaties aanspreken. Ze hebben daar scholing en ondersteuning voor nodig. De behoefte aan meer scholing van de vrijwilligers is breder, met name van de beheerploegen vanwege onder andere aangescherpte ARBO-eisen.

IVN wijst er op dat uit onderzoek van Motivaction³ in het kader van het landelijk Actieplan Groene Vrijwilligers blijkt dat veel (vooral jonge) mensen zich best willen inzetten voor de natuur. Echter, ze gaan niet zelf op zoek naar vrijwilligerswerk, maar willen gevraagd worden. Ze vinden het belangrijk om betrokken te worden en gewaardeerd te worden. Ze willen zich inzetten voor natuur en hun eigen leefomgeving of buurt, liefst met buurtgenoten of bekenden. Bovendien willen ze zich wel inzetten, maar liefst niet te vaak. Er moet dus worden nagedacht over nieuwe communicatiemanieren zoals de *social media* om vrijwilligers voor activiteiten te werven.

Eendaagse evenementen zoals de Natuurwerkdag trekken veel deelnemers. Een flink deel daarvan heeft interesse om actiever te worden. Er is dus meer potentie, maar slagkracht van organisaties is beperkt.

Uit het tevredenheidsonderzoek van HUL onder de vrijwilligers komt eenzelfde beeld naar voren. Vrijwilligers zijn heel trouw en betrokken; en ze willen vrijwilligerswerk bij UL willen aanbevelen bij anderen.

³ Groene vrijwilliger van de toekomst; marktverkenning naar nieuwe groepen 'groene vrijwilligers' in Nederland. Motivaction, 2018 in opdracht van Ministerie van Economische Zaken.

Ruimtedruk leidt tot groei recreatiebehoefte in groene omgeving

De behoefte aan groene recreatiemogelijkheden wordt groter, mede als gevolg van de verdere verstedelijking. Het belang van groen in de stad en de verbinding van groen in en buiten de stad neemt daarmee ook verder toe. Ook de behoefte aan (rustige vormen van) recreatie stijgt: mensen zoeken graag rust en ruimte op; daarnaast groeit ook de interesse voor specifieke soorten (bijv. vogels, insecten). Door meer achtergrondinformatie te bieden over natuur en erfgoed via allerlei communicatiemiddelen, excursies en informatiecentra kunnen bewoners meer betrokken raken en ontstaat er meer draagvlak voor het provinciale natuur- en erfgoedbeleid. IVN, LEU en HUL zoeken wegen om hierop in te spelen in hun activiteiten voor publieksbereik en inzet vrijwilligers.

Nieuwe maatschappelijke opgaven in stedelijk gebied

We staan voor nieuwe maatschappelijke opgaven zoals energietransitie en klimaatadaptatie. Het Utrechts Landschap geeft aan dat klimaatveranderingen en -adaptatie niet expliciet zijn benoemd als onderwerp of als beleid in de Natuurvisie. HUL voorziet dat een aanvulling hierover nodig is. Dit gaat effecten hebben op biodiversiteitsherstel, maar ook praktisch op beheer. Binnen het stedelijk gebied wordt meer belang toegekend aan groen in de directe woonomgeving, als opvang voor piekneerslag, maar ook om hittestress te voorkomen. Hier liggen nieuwe uitdagingen op het vlak van bewustwording en burgerparticipatie, waarin met name IVN een rol kan spelen in samenwerking met partners.

Dit vraagt van de betreffende instellingen ook 'omdenken': zij moeten zich afvragen op welke wijze zij vanuit hun natuur-kennis en hun netwerk kunnen bijdragen aan deze thema's en moeten daarin acteren binnen andere netwerken.

3. Beleidskader en beleidsaccenten bij invulling van de rol van HUL, LEU en IVN 2021-2024

Vigerende beleidskader: Natuurvisie

Het vigerende beleidskader voor natuur is onveranderd van toepassing op de komende subsidieperiode; het is vastgelegd in de *Natuurvisie provincie Utrecht; Een plus op natuurbeleid 2.0*. In de zgn. 'Pijler 3 – beleven en betrekken' is de visie uitgewerkt voor de relatie natuur en samenleving:

Visie: we vergroten de belevingswaarde van en de maatschappelijke betrokkenheid op onze natuur om zo het draagvlak voor ons natuurbeleid en de positieve effecten die natuurbeleving biedt te vergroten.

In deze visie zijn de twee hoofddoelen van pijler 3 besloten. Hieronder vatten we de essentie kort samen:

1. De belevingswaarde van de Utrechtse natuur verhogen. Dit krijgt gestalte door het versterken van de toegankelijkheid van natuurgebieden. Daartoe stimuleert de Provincie de openstelling van natuurterreinen en het ontwikkelen van recreatieve routenetwerken en voorzieningen. Tweede spoor is het behouden en versterken van de landschappelijke kwaliteit, o.a. door herstel van landschapselementen. Derde spoor is een versterkte inzet op natuurbeleving in de stedelijke omgeving. In dit spoor wil de Provincie vooral ondersteunend zijn; gemeenten zijn eersaangewezenen om hierin initiatieven te ontplooiën. We ondersteunen o.a. het IVN-programma *Groen doet goed*, gericht op natuurbeleving door stadskinderen tussen de 4 en 12 jaar en hun opvoeders.
2. De maatschappelijke betrokkenheid bij natuur versterken. We willen mensen betrekken bij het beheren en realiseren van natuur. Bijvoorbeeld door initiatieven in de (groene) woonomgeving

te bevorderen en in algemene zin te betrekken bij de invulling van ons natuurbeleid en bij het beheer van natuur en landschap. We willen innovatieve projecten ondersteunen zoals het project *Groen aan de Buurt* van NMU, LEU en IVN dat invulling geeft aan groene bewonersparticipatie. Daarnaast ligt accent op goede samenwerkingsverbanden met maatschappelijke partners vanuit een insteek van een goede relatie en vertrouwen.

Continuïteit en nieuwe accenten

De Provincie kijkt positief terug op de nieuwe samenwerkingsrelatie die afgelopen jaren met deze organisaties is vormgegeven en op de bijdrage die ze hebben geleverd aan de bovenomschreven provinciale doelen. We zien dus geen aanleiding om onze samenwerking fundamenteel te herijken of anders vorm te geven, maar we bouwen voort op de koers en afspraken die in 2016 zijn vastgelegd en afgelopen jaren zijn uitgewerkt.

De nu voorliggende beleidsuitwerking is dus ook primair een actualisatie van de eerder gekozen aanpak, waarbij de ervaringen in de afgelopen vier jaar zijn verwerkt en waarbij wordt ingespeeld op actuele maatschappelijke vraagstukken en behoeften van de betrokken organisaties.

De provinciale doelen uit de Natuurvisie zijn voor ons nog steeds richtinggevend voor de uitvoering van ons beleid in de komende jaren, ook in de meerjarensubsidie-afspraken die we met IVN, LEU en HUL willen maken. We willen daarom voor de komende jaren voortbouwen op de eerder benoemde kerntaken voor de afzonderlijke instellingen. We zien in de gesignaleerde trends en ontwikkelingen aanleiding om daarbij de volgende beleidsmatige accenten te leggen:

- Professionalisering en scholing van vrijwilligers. Verkennen van mogelijkheden van een uitgebreider gezamenlijk programma-/scholingsaanbod, waarbij ook vrijwilligers van andere groene organisaties kunnen aansluiten (denk aan voorbeelden uit andere provincies zoals 'Groene Academie' of een Vrijwilligersdag Natuur);
- Bereiken en activeren van nieuwe doelgroepen, zoals jongeren en buurtgenoten (vanuit de gedachte van 'gevraagd worden'), met name in de gebouwde omgeving;
- Inspelen op nieuwe thema's, zoals Klimaatadaptatie en Gezonde Leefomgeving. Een goed voorbeeld is hier overigens ook al van: het programma Groen aan de Buurt. Daarbij kan door de organisaties aansluiting worden gezocht bij provinciale projecten en programma's;
- Opzetten en uitvoeren van eenmalige activiteiten en campagnes, waar ook niet direct betrokken organisaties, vrijwilligersgroepen of buurtinitiatieven op in kunnen stappen. Wij zien HUL, LEU en IVN daarbij als spil, initiator en aanjager. We willen bevorderen dat ze andere groene groeperingen uitnodigen om op initiatieven aan te haken en daardoor meer effect te sorteren en meer inwoners te bereiken.

Wij vinden het dus van belang dat IVN, HUL en LEU elkaar opzoeken om tot nieuwe initiatieven te komen. Samenwerking is daarbij uiteraard geen doel op zich, maar kan ontstaan vanuit kansen op het creëren van meerwaarde en het benutten van elkaars specifieke kracht. Wij beseffen dat voor de betrokken organisaties een spanningsveld kan bestaan tussen eigen profilering en verwerving van eigen inkomsten enerzijds en het investeren in samenwerking met andere groene organisaties anderzijds. Maar uiteindelijk gaat het erom dat we met elkaar zo efficiënt mogelijk omgaan met publieke middelen en maatschappelijke meerwaarde creëren.

Verfijning effectmeting en resultaatafspraken

Voor de beleidsambities uit pijler 3 (beleven en betrekken) zijn indertijd geen meetbare resultaten en effecten geformuleerd. Het is ook moeilijk om de maatschappelijke effecten van onze subsidies en van de bijdragen van de organisaties aan de realisatie van het provinciale natuurbeleid precies te meten. Afgelopen jaren is dankzij de zelfevaluaties en de impactanalyses van de instellingen toch ervaring opgedaan om daar handen en voeten aan te geven. Wij willen met de organisaties verdere stappen zetten op dit ingeslagen pad en daarover ook afspraken opnemen in de subsidiebeschikkingen.

Daarbij willen we dat de instellingen een zekere eigen bewegingsruimte houden bij het invullen van hun subsidieverplichtingen om te kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen

4. Evaluatie aansturingsmodel

In 2016 is gekozen voor een nieuw aansturingsmodel om de relatie met de langdurig gesubsidieerde instellingen op het terrein van natuur, milieu, erfgoed en cultuur te verzakelijken, gekoppeld aan het verstrekken van een vierjarige, structurele exploitatiesubsidie. Daartoe werd een zgn. *Draaiboek aansturing partnerinstellingen* opgesteld. De Provincie gaf opdracht aan Bureau ART om dit nieuwe aansturingsmodel te evalueren en suggesties voor verbetering te doen. Hoofdconclusie is dat de ervaringen met het model (zeer) positief zijn. De instellingen binnen het brede spectrum van natuur, milieu, cultuur en erfgoed geven aan dat er dankzij het model meer continuïteit is, meer gelijkwaardigheid in de relatie en meer openheid om te bespreken welke activiteiten succesvol blijken en welke niet. Het nieuwe model levert een aanzienlijke besparing op van de administratieve last, waardoor er meer tijd kan worden gestoken in de producten en dienstverlening. Op basis van de evaluatie is een nieuwe *Leidraad exploitatiesubsidies* opgesteld. Deze wordt separaat door Gedeputeerde Staten vastgesteld.

5. Uitwerking inhoudelijke accenten in de exploitatiesubsidie per instelling

IVN

IVN is een getrapte organisatie met een professioneel landelijk bureau, regiodirecties en tegelijkertijd een vereniging met lokale afdelingen waarbinnen veel vrijwilligers actief zijn, met name met activiteiten gericht op lokale natuur- en milieu-educatie en veel ervaring met jongeren. De activiteiten van het IVN sluiten zowel aan bij ons eerste hoofddoel van pijler 3 in de Natuurvisie: 'De belevingswaarde van de Utrechtse natuur verhogen', als bij ons tweede hoofddoel: 'De maatschappelijke betrokkenheid bij natuur versterken'. Wij vinden het van belang om dit komende jaren voort te zetten vanuit eenzelfde werkwijze van vertrouwen, gelijkwaardigheid en sturing op hoofdlijnen.

Voor de komende jaren richt de exploitatiesubsidie zich op de volgende kerntaken:

- Vrijwilligersondersteuning. Dit betreft vrijwilligers die actief zijn binnen de lokale afdelingen en werkgroepen van het IVN op het gebied van natuur- en milieueducatie. Deze kerntaak beschouwen we als de blijvende basis voor onze structurele samenwerkingsrelatie. Uit de zelfevaluatie van IVN is naar voren gekomen dat de afdelingen IVN-Utrecht niet direct nodig hebben om te kunnen draaien (korte termijn), maar wel voor het laten stromen van nieuwe ideeën, bijscholing e.d. en zo op lange termijn aantrekkelijk te blijven voor vrijwilligers. Dit onderschrijft het belang van een blijvende instandhouding van deze kerntaak. We ondersteunen hierin de huidige aanpak van het IVN: streven naar een levendig netwerk van vrijwilligers door scholing, uitwisseling van ervaringen, het organiseren van een helpdesk voor afdelingen, het aanjagen van innovatie binnen afdelingen en het versterken van communicatie en informatievoorziening.
- Programma Groen doet Goed. Het programma richt zich op kinderen tussen 4 en 12 jaar uit verstedelijkte wijken; doel is om de kinderen en hun ouders in contact te brengen met natuur. Aan het programma doen nu 8 partnergemeenten mee. IVN is de spil in dit programma. De bijdrage van de Provincie is bedoeld als stimuleringsbudget en als basis om het programma te kunnen voortzetten. Het programma geeft invulling aan de ambities van de Provincie op nieuwe thema's. Wij hechten er ook aan dat kinderen op jonge leeftijd in contact komen met natuur, liefst in hun directe woonomgeving. Wij zetten het programma de komende vier jaar voort. Wij willen dan ook met het IVN onderzoeken of het mogelijk is hierin meer gemeenten te betrekken en meer kinderen te bereiken.

- Innovatie. Daarnaast zien we het als kerntaak dat IVN tijd investeert in innovatie, waar zinvol in samenwerking met HUL en LEU vanuit ieders expertise en netwerk. IVN heeft aangegeven hier een voortrekker in te willen zijn. Die ambitie ondersteunen we hiermee.

IVN vervult in opdracht van LNV een communicatie- en educatierol in alle Nationale Parken. Voor het NPUH organiseert IVN de cursus Gastheer van het Landschap vanuit de exploitatiesubsidie. Voor de komende jaren willen IVN en Provincie dit niet meer als onderdeel van onze exploitatiesubsidie voortzetten. We onderzoeken de mogelijkheden om dit in een andere vorm op te nemen in de afspraken/bekostiging tussen Provincie en Stichting NPUH. Vervolgens kan de stichting daarover direct afspraken maken met het IVN.

Landschap Erfgoed Utrecht (LEU)

LEU is al jarenlang een belangrijke maatschappelijke organisatie binnen de provincie op het brede terrein van landschap, erfgoed en natuur. De activiteiten van LEU dragen wezenlijk bij aan het behalen van de maatschappelijke doelen voor natuur (pijler 3), vooral dankzij de ondersteunende rol die zij vervult richting de vele vrijwilligersgroepen.

De Provincie draagt voor ruim 60% bij aan de exploitatiekosten van LEU. LEU wordt zowel vanuit het erfgoedbeleid als vanuit het natuurbeleid gefinancierd. Onderstaand richten wij ons op het natuuronderdeel van de bekostiging en de resultaatafspraken.

Wij vinden het van belang om de ondersteuning komende jaren voort te zetten vanuit eenzelfde werkwijze van vertrouwen, gelijkwaardigheid en sturing op hoofdlijnen. De exploitatiesubsidie natuur richt zich ook komende jaren op de volgende kerntaken:

- Vrijwilligersondersteuning natuur en landschap. Dit betreft vrijwilligersgroepen die actief zijn op het gebied van natuur- en landschapsbeheer, weidevogelbescherming en monitoring van Kleine LandschapsElementen. LEU werkt hierin samen met terreinbeheerders en agrarische natuurverenigingen. Voorop staat daarbij dat de vrijwilligers met hun beheer-activiteiten een feitelijke bijdrage aan instandhouding van natuurkwaliteiten leveren, en door onderdeel te zijn van het actieve maatschappelijke veld bijdragen aan draagvlak voor natuurbehoud.
- Klompenpaden. LEU fungeert als het Steunpunt Klompenpaden in de provincie Utrecht. LEU traint en begeleidt vrijwilligersgroepen voor onderhoud van de klompenpaden; LEU fungeert als verantwoordelijke organisatie voor ontwikkeling en instandhouding en promotie van het concept Klompenpaden en maakt afspraken met eigenaren en gemeenten. Los van een Klompenpad Kids, staan er geen nieuwe paden in de planning. LEU ontwikkelt momenteel een visie en strategie voor de Klompenpaden. Wij vragen LEU daarbij om bij voorrang de mogelijkheden voor klompenpaden in Vijfheerenlanden te onderzoeken. Wij vinden het belangrijk dat bij de visieontwikkeling ook aandacht is voor samenwerkingsmogelijkheden bij ontwikkeling, beheer en routing van wandelroutes. Wij vragen LEU om samen te werken met het Routebureau om het wandelknooppuntennetwerk en de klompenpaden zo goed mogelijk op elkaar te laten aansluiten.

Deze kerntaken beschouwen we als de blijvende basis voor onze structurele samenwerkingsrelatie op het terrein van natuur.

- Innovatie. We zien het voor de komende subsidieperiode als kerntaak dat LEU tijd en denkkracht investeert in innovatie en kennisontwikkeling, waar zinvol in samenwerking met HUL en IVN vanuit ieders expertise en netwerk en inspeland op de eerder in deze notitie genoemde maatschappelijke trends. Dit betreft in ieder geval opleiding/scholing van vrijwilligers, waarvoor wij extra inzet door LEU ondersteunen – ook om tegemoet te komen aan de toegenomen (ARBO-)eisen voor vrijwilligers. Ook het in de komende jaren organiseren en verder uitbouwen van de Natuurwerkdag en andere doelgroep-gerichte buiten-werkdagen (bedrijven, scholen) valt hieronder.

Het Utrechts Landschap (HUL)

De stichting Het Utrechts Landschap is in onze provincie een van de grote terreinbeherende organisaties. Wij zien HUL als de spil binnen al deze organisaties, met specifiek op Utrecht gerichte communicatiemiddelen waarmee zij als geen andere organisatie in Utrecht bijdraagt aan vergroting van het publiekbereik van de specifiek Utrechtse natuur.

De stichting beheert natuurterreinen en daarbinnen gelegen erfgoederen. HUL draagt dan ook in brede zin bij aan de doelen zoals opgenomen in de provinciale Natuurvisie. Zij draagt bij aan realisatie van ons Nationaal Natuurnetwerk (pijler 1) en beheert belangrijke natuurtypen op haar terreinen en draagt daarmee bij aan de biodiversiteit (pijler 2); zij krijgt hiervoor SNL-natuurbeheersubsidie.

De meerjaren-exploitatiesubsidie die HUL ontvangt heeft betrekking op haar bijdrage aan pijler 3 ('Beleven en Betrekken') Daarnaast ontvangt HUL exploitatiesubsidie voor haar activiteiten op het vlak van cultureel erfgoed (monumenten); dat blijft in deze notitie buiten beschouwing.

Wij vinden het van belang om de samenwerking met de stichting HUL komende jaren voort te zetten vanuit eenzelfde werkwijze van vertrouwen, gelijkwaardigheid en sturing op hoofdlijnen. De exploitatiesubsidie natuur richt zich ook de komende jaren op de volgende kerntaken:

- Publiekscommunicatie en -voorlichting. HUL beschikt over een brede en gevarieerde mix aan communicatiemiddelen en faciliteiten, waarmee een breed publiek wordt bereikt. Wij willen met HUL verkennen of deze instrumenten nog meer dan nu kunnen worden benut om informatie te verschaffen over natuur in brede zin binnen de Provincie, in samenwerking met andere groene en natuurbeherende organisaties.
- Inzet vrijwilligers bij beheer-, beleving- en educatietaken. HUL beschikt over een grote groep vrijwilligers die geëquipeerd zijn om inzet te leveren bij het uitvoerende terreinbeheer en bij voorlichtings- en educatietaken (excursies; winkeltjes). Wij vinden het van belang dat dit blijvend wordt ondersteund. Wij willen dat LEU en HUL onderzoeken of samenwerking op het vlak van vrijwilligersondersteuning en met name scholing kan worden versterkt - ook met andere organisaties.
- Voortrekkersrol in strategisch natuur- en landschapsbeleid. Wij vinden het belangrijk dat HUL blijft participeren in gebiedsprocessen, zeker waar het betreft realisatie van het NNN. De rol die HUL, vaak mede namens andere groene organisaties, vervult in de maatschappelijke discussies rond nieuwe opgaven in het landelijke gebied willen wij blijven ondersteunen. Te denken valt hierbij aan complexe vraagstukken rond energietransitie, klimaatadaptatie en de transitie in de landbouw.

Afgelopen periode is in de exploitatiesubsidie ook als kernactiviteit begrepen het toegankelijk en beleefbaar maken van terreinen. Voor deze activiteiten heeft de Provincie sinds enkele jaren ook een subsidieregeling vanuit de SNL. Deze activiteit beschouwen wij voor de komende jaren daarom niet meer als een te subsidiëren activiteit vanuit de exploitatiesubsidie.

Bijlage: Bijdrage aan natuurdoelen pijler 3 door LEU, IVN en HUL in de periode 2021-2024

Natuurvisie					LEU	IVN	HUL	
thema	doel	subdoel	inspanning	maatregel				
PILIER 3 - BELEVEN EN BETREKKEN	Doel 1: beleevingswaarde natuur verhogen	Toegankelijkheid natuur bestendigen en vergroten	openstellen natuurgebieden	SNL			SNL	
			realiseren Recreatief Hoofdnetwerk	AVP; TOP's; Routebureau	benutten wandelnetwerk			
		Landschappelijke kwaliteit behouden en versterken	beschermen	Omgevingsvisie e.d.				voortrekkersrol maatschappelijk veld
			inspireren initiatiefnemers	Kwaliteitsgids				
			uitvoeren herstelmaatregelen			training/scholing		training/scholing
						vrijwilligers-groepen		vrijwilligers-groepen
			zichtbaar en beleefbaar maken	O.a. NHW				
			verbeteren toegankelijkheid	klompenpaden		vrijwilligers-groepen		SNL
		Stedelijke natuurbeleving vergroten	stedelijke natuurparels					
				Groen doet goed			Groen doet goed	
			intensiveren natuurbeleving in de stad	inspelen op o.a. Gezonde Leefomgeving; klimaatadaptatie		projecten vanuit nieuwe thema's gericht om jongeren en bewoners		voortrekkersrol maatschappelijk veld
		Doel 2: maatschappelijke betrokkenheid bij natuur versterken	Betrokkenheid van burgers vergroten	vergroten betrokkenheid groene woonomgeving	Groen aan de Buurt		Groen aan de buurt	
				nieuwe initiatieven ondersteunen			nieuwe projectideeën; initiatieven voor jeugd/scholen	
	educatie en communicatie intensiveren					training/scholing	training/scholing	
						educatieve activiteiten	inzet scala aan communicatiemiddelen	
	Samenwerkingsverbanden aangaan en verder verbeteren		maatschappelijke coalities			samenwerking onderling en met maatsch. partijen en bedrijven		
			gemeenten	soortenbeleid				
			natuurbeheerders					SNL
			NPUH				gastheerschap	voortrekkersrol maatschappelijk veld
			biodiversiteitsverdrag	beschermen natuurparels				

voortzetting	intensivering	exploitatie-subsidie natuur
		kansen (project-)subsidie